

Список використаних джерел

1. A companion to Samuel Beckett / ed. by S. E. Kontarski. — West Sussex : Blackwell, 2010. — 440 p.
2. Beckett S. The complete dramatic works / S. Beckett. — London : Faber and Faber, 2006. — 476 p.
3. Bloom's modern critical views on Samuel Beckett / H. Bloom. — New York : Infobase Publishing, 2011. — 166 p.
4. Borderless Beckett / Beckett sans frontières (Samuel Beckett Today / Aujourd'hui) // ed. by M. Okamura. — New York : Rodopi, 2008. — 468 p.
5. Dowd G. Abstract machines. Samuel Beckett and philosophy after Deleuze and Guattari | G. Dowd. — Amsterdam : Rodopi, 2007. — 319 p.
6. Samuel Beckett's Quad: pacing to Byzantium // Journal of Dramatic Theory and Criticism 15, 2000. — 43—60 p.
7. Woycicki P. «Mathematical Aesthetic» as a Strategy for Performance: A Vector Analysis of Samuel Beckett's Quad / P. Woycicki // The Journal of Beckett Studies. — 2012. — Vol 21, No. 2. — P. 135—156.

IVANNA DMYTRIIEVA
Zhytomyr

A PLAY-MATHEMATICAL MODEL AND ITS PECULIARITIES (ON THE BASIS OF SAMUEL BECKETT'S PLAY «QUAD»)

The article examines the genre mechanisms, which are used by Samuel Beckett in production of dramatic texts, including the play «Quad». The subject of the article raises the problem of a new genre formation in the works of Irish playwright, due to the inclusion in the structure of the play the concepts of mathematical aesthetics. The article is a theoretical and literary analysis, implemented to determine dramatist creative personality's identity and uniqueness in the context of authorial genres formation.

Key words: theatre of absurd, pantomime, mathematical aesthetics, code.

ИВАННА ДМИТРИЕВА
г. Житомир

ПЬЕСА - МАТЕМАТИЧЕСКАЯ МОДЕЛЬ И ЕЕ ОСОБЕННОСТИ (НА МАТЕРИАЛЕ ПЬЕСЫ СЭМЮЭЛЯ БЕККЕТА «КВАДРАТ»)

В статье рассмотрены жанровые механизмы, используемые Сэмюэлем Беккетом при создании драматургических текстов, в частности пьесы «Квадрат». Предметом статьи является образование новой жанровой контаминации в творчестве ирландского драматурга благодаря внесению в структуру пьесы концепций математической эстетики. Статья представляет собой теоретико-литературный анализ, реализованный с целью определить самобытность и уникальность воплощения творческой личности драматурга в образовании авторских жанров.

Ключевые слова: театр абсурда, пантомима, математическая эстетика, код.

Стаття надійшла до редколегії 02.04.2016

УДК 821.161. 2-1.09:316.423.3(477)

ОКСАНА ЄРЕМЕНКО, ГАННА ГАВРИЛЬЧЕНКО

м. Суми
yerenenko_or@i.ua

БУНТІВНА МУЗА ПОЕЗІЇ ЄВРОМАЙДАНУ

У статті досліджено вияв поетичного феномену поезії Євромайдану, розкрито унікальні риси революційного письма поетів-аматорів. Лірику Революції гідності умовно розподілено три тематичні групи: вірші, присвячені Небесній сотні; поезії батькам загиблих; антипрезидентські вірші.

Ключові слова: Євромайдан, Революція гідності, революційна поезія, майданівська поезія.

Євромайдан – феноменальний факт в історії України, суголосний зі славетною трьохсотлітньою епохою козаччини та добою ОУН-УПА. Відбулася переоцінка цінностей, переорієнтація, перезапуск українського напівспля-

чого режиму «недонаціональності», що мотивовано відобразилося в мистецькому ключі. Поезія Євромайдану є актуальною і маловивченою, адже створювалася безпосередньо на барикадах революції, в ній закодований феномен

українського відродження, історична цінність якого потребує літературознавчого дослідження. Особливості революційного письма є малодослідженими, майданівську поезію у мистецькому проекті «Майдан. Революція духу» спорадично розглядав А. Мухарський [6]. Бунтівна муза надихала поетів-аматорів, серед яких В. Вакуленко [1], С. Дідух-Романенко [3], А. Лісний [5], О. Стасюк [8], В. Титар [9] та ін. на створення «віршів-реакцій».

Мета статті – дослідити революційний потенціал лірики періоду Євромайдану, здійснити поділ віршів на тематичні групи, окреслити художню цінність майданівської поезії в українській літературі.

Євромайдан – національний, культурний та мистецький феномен. Питання української національної ідеї ще ніколи не було таким оприявленим – в українцеві нарешті прокинувся Українець. Поезія Євромайдану – природна психічна реакція народу на власну біду. Вона не завжди вдало заримована та стилістично досконала, бо закодовує в собі могутню екзистенцію всенародного болю, прагнення до спротиву, дії, антивмирання. У недосконалості і водночас сердечній щирості полягає унікальність майданівського письма, його кордоцентрична достовірність. Ключовими поняттями майданівської поезії стали народність, єдність, героїчність, самопожертва.

19 січня 2014 року під час Народного віча розпочалися криваві події Майдану, що спричинилися до загибелі людей. До цього призвело прийняття Верховною Радою «диктаторських законів 16 січня». Майдан став своєрідним революційним мікрокосмосом. Коли настає пряма загроза національному, український «код спротиву» активується в поезії: «Часи перед громом! / І йде брат за брата / Своя у нас віра / Окрилена боєм / І кров'ю загиблих...» [1, 12]. Образ грому як передвісника змін є одним із ключових у революційних віршах (згадаймо «Гримить!» І. Франка).

Інтертекстуальний перегук із біблійним Самсоном відчутний у поезії А. Лісного «Мово материнська». Самсон мав величезну фізичну силу, що гартувалася у боротьбі з ворогами: «Народ-Самсон в кайданах оголили сміло / Та юнь вже підостає. Не стримає і час. / Налетється силою борця могутнє тіло» [5, 9], – вірить поет.

Поезія-заклик В. Титара «Прийди на Майдан» містить органічне для ситуації, що склалася, риторичне питання: «Чому вони там, а ти вдома досі?» [9, 12]. Поет пропонує співвітчизникам «зігрітися гарячих сердець теплом», вдихнути «гіркий дим свободи», щоби сповнити не лише свій громадський обов'язок, а й відчутти себе Людиною. Про доленосні випробування – своєрідний фатум українського народу – говорить В. Титар у поезії «Героям Крут»: «І волі теж катма без боротьби / і вкотре випробує нас доля / на вістрі героїчної доби» [9, 8].

О. Стасюк, якій на момент Революції гідності було 16 років, видала збірку «Не хочу стояти осторонь», присвячену подіям Майдану. У вірші «Революція» юна авторка заявляє: «Ми – народ, а не різні фракції/ І у нас є людські закони!» [8, 3]. Дівчина сумнівається у власному дитинному розумінні того, що відбувається, проте відверто оприявлює власну громадянську позицію: «Може, я не була дорослою. / Може, я не збагну ще суті. / Та не хочу стояти осторонь, / Хочу жити і хочу бути» [8, 3].

У ліриці Євромайдану можна умовно виокремити *три групи*: вірші, присвячені Небесній сотні, поезії батькам загиблих, антипрезидентські вірші. Поезій, присвячених Небесній сотні, чи не найбільше. Це вірші-реквієми, подекуди з елементами плачу, голосіння. А. Мухарський хронологічно фіксує день, коли загиблих мітингувальників уперше назвали Небесною сотнею: «20 лютого. Протестуючих розстрілюють з усіх сторін... Кров ллється рікою. Усього в цей день загинуло понад 50 людей. Вперше тих, хто загинув на Майдані, називають небесною сотнею» [6, 21].

У цей час була написана поезія Л. Максимлюк «Небесній сотні», що нині вигравірована на численних меморіальних плитах: «А сотню вже зустріли небеса... / Летіли легко, хоч Майдан ридав... / Із кров'ю перемішана сльоза... / А батько сина ще не відпускав» [2]. Метонімія «майдан ридав» увиразнює реальну дійсність, відчуття єдності з братами, сестрами, батьками, яких зріднило спільне горе. Образ Бога постає у кількох іпостасях: Бог/утішитель, Бог/борець, Бог/волонтер. В аналізованій поезії Л. Максимлюк Всевишній, як і народ України, тужить над загиблими героями: «Й заплакав Бог» [2].

Образ янголів органічно виплітається з християнського уявлення українців про мучеників, постраждалих за віру. У вірші М. Савки «Пливають гроби по морю, як човни» рефреном звучать крилаті слова, в яких сконденсована ідея – душі несправедливо «убієнних» ангелами охоронятимуть рідну землю: «Нехай же вам, герої, віддає / Святий Петро ключі від того раю, / де убієнний ангелом стає, / бо він герой. Герої не вмирають» [2]. У вірші «Небесна сотня» О. Стасюк полегли перетворюються на «сміливих білосніжних голубів» [8, 17]. Така метаморфоза цілком умотивована, бо, згідно з народними уявленнями, голуб – пташка чиста, свята, божа. За християнською традицією, голубом Дух Святий зійшов із неба під час хрещення Ісуса Христа, тому в народі вірять, що голуб – це улюблена пташка Господа. Колоратив-епітет «сніжні» увиразнює невинність та жертвовність убитих.

У поезії Євромайдану часто трансформуються українські архетипи. Вірш В. Вакуленка «Небесній сотні» містить своєрідну дихотомію праукраїнського і сучасного світів. Поет вдало використовує архетипи «душі», «сорочки», «хати», «серця». На його думку, навіть місія священників у цей час втрачає своє таїнство й стає практичною, що свідчить про всенародний характер Революції гідності: «Впалий долілиць з пробитою аурую / Молилися у вишиваному бронезилеті – / Палаюче серце назване фашистським / Де поміж свято-сти розкидаєш руки / Де священники в касках, монахи у берцах» [1, 10]. Епітет «палаюче серце» є своєрідними кордоцентричним виявом української ментальності (пригадаймо Шевченкове: «раз добром нагріте серце вік не прохолоне»).

Характерно, що на Майдані відбулося «друге пришестя» Кобзаря, яке співпало з двохсотліттям від дня його народження. Вперше рядки з інвективи «Кавказ» прозвучали з уст героя Небесної сотні, вірменина С. Нігояна, який став символом нескореності та жаги до перемоги. Про поета-пророка згадує «літературний Майдан» рядками В. Титара: «Кобзар – горнило доблесті людської / В якому всяка фальш до тла згоряє / Й гартується козацький дух героїв / Готових боронити долю краю» [9, 8]. Ці рядки переконливо

свідчать: Т. Шевченко – це український Всесвіт, у якому досі живе «український дух», бо слова його справджуються через століття.

Пам'яті Небесної Сотні присвячена поезія сумчанина А. Лісного «Дух Майдану», що несе в собі відблиск давнього міфологічного світогляду: «Заплюшу очі – весь Майдан в огні, / Розжеврений – дев'ятий вал до неба, / Щоночі невідступно сниться він мені...» [5, 26]. Вогонь («Майдан в огні») і вода («дев'ятий вал») – символізують творців оновленої світобудови, що в давніх приказках теж виступають нерозлучною парою: «З вогнем не жартуй, воді не вір», «Вогонь і Вода – брат і сестра», «Вогонь і вода добрі служити, але лихі панувати». Палаючий Майдан поєднаний із метафоричним образом «дев'ятого валу», символом фатальної небезпеки, найвищого підйому, великої сили. Цей образ походить із старовинного повір'я: під час морської бурі дев'ята хвиля є найбільш сильною і небезпечною, часто фатальною.

Друга група поезій Євромайдану присвячена батькам загиблих. У вірші О. Максимшин-Корабель «Мамо, не плач» ліричний герой звертається до найріднішої людини: «Я повернусь весною. / У шибку пташинкою вдарюсь твоєю» [4]. Домінуючий мотив метаморфози виступає тут кульмінаційним і завершальним. Фантастичне перевтілення людини засноване на давніх образах-символах, що відбивають погляди українців на світ, об'єктивований у міфічних, релігійних, соціально-психологічних уявленнях: «Прийду на світанні в садок із росю, / А, може, дощем на поріг упаду» [4]. Демінутивні звертання («матусю», «голубко», «ненько») підкреслюють щемливо ніжне ставлення до матері, образ якої асоціюється з Україною. Ці образи для ліричного героя є рівноцінними і рівнозалежними: «Вона, як і ти, була в мене одна» [4].

С. Дідух-Романенко згадує снайперські приціли і їх смертовбивчу місію у вірші-голосінні «Плач матері», присвяченому пам'яті двадцятирічного Устима Голоднюка, волонтера демальянсу, який загинув від кулі снайпера. На Майдані він просив попереджати про атаку сигналом «Небо падає»: «Падає небо! Падає! Падає! / Крикни гучніш, Устиме! / Снайпери чорні, прокляті статуї / Цілять не холостими» [3, 78].

В останній групі майданівської лірики превалує мотив невдоволення діяльністю експрезидента України В. Януковича та його поплічників. У знайденому на Майдан вірші невідомого автора читаємо: «За кожен краплю крові катів ми покараємо, / Майдан дає всім слово – / Ця банда поздыхає!». Емоційно забарвлена лексика є найбільш частотно вживаною, що пояснюється народним революційним збуренням та радикальною авторською позицією.

Вірш Т. Власової «Зачинившись на сто замків», написаний у формі монологу, є іронічним зверненням до колишнього очільника держави. У ньому засуджується його злочинна діяльність: «Зачинившись на сто замків / Від народу – чи від тюрми? – / Через спину силовиків / Розкажи, за який ти мир» [2]. Гіпербола («сто замків») покликає увиразнити протиправні дії експрезидента, його небажання дослухатися до народу, прагнення убезпечитися шляхом ганебної втечі.

Український волелюбний дух употужнюється в той час, коли знаний і зрозумілий світ перетворюється на криваве побоїще. В інвективі «Митцям, що оголошені екстремістами» В. Вакуленко обурюється свавіллям нелюдів-беркутівців, які «прямують зі зброєю на незброєних» [1, 12], убивають братів на барикадах Хрещатика, «освяченого» кров'ю. Автор використовує біблійний образ Святої Діви, акцентуючи на її жертвності: «На медичних

хрестах розп'ята Марія» [1, 12]. За авторським задумом, сам Бог у касці та бронезилеті допомагає своєму стражденому народу.

Отже, Революція гідності нас змінила. Лірика Майдану стала природною реакцією на національні утиски, виявила націєтворчий потенціал українців. У поезії Майдану, умовно поділений на три тематичні блоки, активується «код спротиву», історизм переростає в авторську медитацію. Вірші сповнені народним світосприйняттям, національною філософією буття, зорієнтовані на менталітет українців, емоційних, вразливих, волелюбних.

Список використаних джерел

1. Вакуленко В. Тим, хто не встиг повернутись / В. Вакуленко // Дзвін. — 2014. — № 9. — С. 10.
2. Десять нових віршів про Майдан: герої не вмирають! [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://vsiknygy.net.ua/neformat/34345/>.
3. Дідух-Романенко С. Поезія революції / С. Дідух-Романенко // Київ. — 2015. — № 3. — С. 78.
4. Євромайдан SOS [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.facebook.com/EvromaidanSOS/posts/10151964189732304>.
5. Лісний А. Дух Майдану, свободи, краси, любові і життя. Збірка поезій / А. Лісний. — Суми: ТОВ «ДД» Папірус». — 2015. — 152 с.
6. Майдан. (R) Еволюція духу: Мистецько-культурологічний проект / Автор і куратор проекту: А. Мухарський. — К.: Наш формат, 2014. — 312с.
7. Небесна сотня // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.nebesnasotnya.in.ua>.
8. Стасюк О. Не хочу стояти осторонь. (Стежками Революції). Поезія / О. Стасюк. — Вінниця : видавець ФОП Рогальська І. О. — 2014. — 35с.
9. Титар В. Зброєю совісті / В. Титар // Дзвін. — 2014. — № 9. — С. 10.

OKSANA YEREMENKO, HANNA HAWRYLCHENKO
Sumy

INSURGENT MUSE OF EUROMAIDAN POETRY

The article explores the manifestation of a poetical phenomenon of Euromaidan poetry, reveals unique features of revolutionary amateur poets. Revolution poetry conventionally is distributed into three thematic groups: poetry about Heavenly Hundred; poetry about victims' mothers and fathers; anti-presidential poetry.

Key words: Euromaidan, Dignity Revolution, revolutionary poetry, poetry of Euromaidan.

ОКСАНА ЕРЕМЕНКО, АННА ГАВРИЛЬЧЕНКО
г. Сумы

МЯТЕЖНАЯ МУЗА ПОЭЗИИ ЕВРОМАЙДАНА

В статье исследовано проявление политического феномена поэзии Евромайдана, раскрыты уникальные черты революционного письма поэтов-аматоров. Поэзия Революции достоинства условно распределена три тематические группы: стихи, посвященные Небесной сотне; поэзии матерям и отцам погибших; антипрезидентские стихи.

Ключевые слова: Евромайдан, Революция достоинства, революционная поэзия, майдановская поэзия.

Стаття надійшла до редколегії 12.03.2016